

i Aarhus. Her satte han hende en Mindetavle og skrev paa Stenen disse Verselinier af hendes Digt: »Nytaarsnat 1870«:

»Og det staar fast, hvad tyst jeg
svor i Ungdomstide:

»Jeg bytter Glædens Rosenflor
med Sorg og Kvide,

Naar blot jeg i den gode Strid
maa staa med Ære!

Er Gud mig alt, kan Verdens Dom
jeg glad undvære.«*)

Vi tør tro, at den, som satte disse Ord paa Mathilde Fibigers Grav, han har i sit Forhold til hende følt sig ikke blot som den omhyggelige Læge og hjælpende Ven, han har ogsaa følt sig som den, der selv har en Tak at bringe, og denne Tak har han bragt hende ved at række en hjælpende Haand ogsaa til andre Kvinder, som kæmpede hendes Kamp.

Det er ingen særlig Fortjeneste at tro paa Kvindesagens Berettigelse i vore Dage, hvor Beviserne ligger synlige for enhver. Fenger krævede ingen Beviser — *han* troede uden at se.

Ministerskiftet i Sverig.

—o—

I Anledning af Ministeriet Staaffs Afgang skriver »Rösträtt för Kvinnor«, at Kvindevalgretssagens Løsning i Sverrig derved er skudt ud i en uvis Fremtid, hvilket ogsaa gælder andre sociale Reformer, i hvilke Kvinderne maatte være interesserede.

Det var under Minister Staaffs Regeringsaar, at det første Regeringsforslag om Valgret og Valgbarhed for Kvinder fremlagdes i Sverrigs Rigsdag. I Trontalen ved Rigsdagens Aabning i Aar bebudedes, at Ministeriet atter i Aar vilde fremlægge dette Forslag. Bladet fremdrager, at for Minister Staaff var Kvindevalgretsagen ikke et blot og bart Programpunkt, men en Reform, som han satte den største Alvor ind paa og nærrede stort Haab til.

Den sidste Linie har Fenger omskrevet. Den lød i Mathilde Fibigers Digt saaledes: »Er Gud mig alt, maa Haan og Nid jeg kunne bære«. (Se »Clara Rafael«: et Livsbillede af Margrethe Fibiger).

Fremtidens Kvindesag.

Foredrag af Prof. Edv. Lehmann i Grundtvigs Hus,

Lørdag d. 14. Febr. 1914.

Af nedenstaaende er det, der er trykt med smaa Typer, en af Redaktionen foretaget Forkortelse af Foredragsholderens Udtalelser, — det øvrige en stenografisk Gengivelse. Med punkterede Linier har vi antydet, af Foredraget helt udgaar.

Foredraget udkommer i sin Helhed i Bogform paa Pios Forlag.

Red.

»Mine Damer og Herrer! Jeg er bange for, at jeg kommer til at berede Dem en Skuffelse med dette Foredrag, hvis De har ventet i mig at finde en Modstander af Kvindesagen; thi det er jeg paa ingen Maade. Og i det Foredrag, som jeg har holdt i en anden Forsamling, talte jeg ogsaa paa en saadan Maade om Kvindesagen, at kun et meget løst Rygte har kunnet fremstille mig i denne Belysning. Jeg har derfor ogsaa allerede den Gang fremhævet meget stærkt, at det, som jeg taler om, er ikke Kvindesagens Fremtid — nemlig den nærværende Kvindesag, hvordan den i Øjeblikket vil forme sig — nej, det, som interesserer mig, er, hvorledes Kvindesagen en Gang vil komme til at forme sig i Fremtiden, nemlig naar den Tid, som vi nu lever i, er forbi, og man tager fat paa dette og paa mange andre Samfundsspørgsmaal paa en helt anden Maade, end man gør det nu. Jeg kunde maaske ogsaa en Gang holde Foredrag om Fremtidens Demokrati, og man kunde holde Foredrag om mange andre Ting i Fremtiden; men kun, hvis man passede paa at holde det ganske klar af Nutiden, vilde man jo i Sædhed kunne kalde dette en Fremtidens Sag.

Naar jeg imidlertid efter mange Aars Tavshed har besluttet mig til en Gang at tale om dette Spørgsmaal, om Kvindernes Stilling i Samfundet, eller rettere sagt, om Kvindernes Stilling i Menneskeheden, er det, fordi jeg saa at sige har viet den nu forgangne Del af mit Liv til at tale om Ungdommens Stilling i Menneskeheden. Jeg har i adskillige Skrifter, dels Bøger, dels Afhandlinger, og i mangfoldige Foredrag, saa utrætteligt, som jeg kunde gøre det, peget paa de alvorlige Vanskeligheder, hvori, om jeg saa maa sige, Menneskeheden er stedt under den Face af Kultur, hvori vi i Øjeblikket befinder os. I disse Skrifter har jeg anlagt et Synspunkt paa Opdragelse og menneskelig Udvikling, som man

kunde kalde det antropologiske. Antropologi er Videnskaben om Mennesket, Mennesket, saaledes som det er fremgaaet fra Naturens Haand, og som det har formet sig oprindeligt, den Gang det saa at sige var overladt til sig selv og til Naturen.«

Antropologien beskæftiger sig ikke alene med Menneskelegemet, men ogsaa med Menneskesjelen, og Antropologens Syn paa det Historien har faaet ud af Mennesket, er ikke altid lysteligt. Jean Jacques Rousseau fordømte i Miden af det 18. Aarhundrede den Kultur, der den Gang herskede, og under Feltraabene »Tilbage til Naturen«, »Kulturen fører sine Bærere« brød den franske Revolution frem. Ogsaa Schopenhauer og Th. Carlyle udtalte senere de samme Tanker om, at Mennesklægtens Lykke laa i Fortiden, ikke i Fremtiden, og at Civilisationen var en Fare for Menneskeheden. Disse var dog ensomme Røster i den optimistiske Periode, der brød frem med Troen paa, at nu var man færdig med den onde Fortid, nu kom der en herlig Nutid og Fremtid, og det vilde bestandig blive bedre og bedre.

»I den Tid begyndte da ogsaa det, som man kalder Kvindesagen at tage Opsving. Lad mig straks sige, at dette Ord naturligvis er alt for almindeligt til at kunne sige noget. At være en Ven af Kvindesagen eller en Fjende af Kvindesagen, det lyder i mine Øren som at være en Ven af Politik eller en Fjende af Politik, eller en Ven af Raisonnement eller en Fjende af Raisonnement, eller hvad man nu kunde finde paa at sige. I saa almindelige Ting kan man hverken være Ven eller Fjende, dersom man nogenlunde har sin Hjerne i Behold; det er alt for udstrakte Spørgsmaal til, at et enkelt Menneske kan tage bestemt Parti deri. Kvindesagen er et saa udstrakt Spørgsmaal, at det kun kan ses, naar det sættes ind i hele Menneskehedens historiske Bevægelse; og jeg ser det da ogsaa paa den Maade. Jeg ser det ud fra Synspunktet af en af de mange vældige Processer, der er foregaaet i Menneskehedens Legeme med uafvendelig Nødvendighed.«

»Ja, hvad skal vi saa kalde det, naar vi ikke kalder det Kvindesagen? Kvindens Frigørelse er et daarligt Udtryk. Hvem véd, om hun bliver fri dermed? Lad os kalde det Kvin-